

УДК:
327::911.3(100)
327:524.8
Прегледни рад
ДОИ: 10.5937/DB2501229S

Дипломатија и безбедност
Година 8.
Број 1/2025.
Стр. 229-241.

Александар З. Станковић¹

ПОСМАТРАЊЕ КОСМОСА ИЗ ВЕРТИКАЛНЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Сажетак

Утицај космоса на Земљу се последњих година значајно увећава. Као пространство, он државама представља исто што и копно и море, па му се као таквом мора посветити једнака пажња. Циљ истраживања је да укаже на одређене карактеристике космоса које држава мора да узме у обзир како би очувала своју безбедност. Претпоставка да је космос већ сада једнако важан великим силама приликом политичког планирања, основно је полазиште, али се на космос гледа са Земље, тј. из вертикалне геополитичке перспективе. Рад се користи основним научним методама индукције, дедукције, апстраховања, и другим којима се излажу појмови са теоријским упориштем у геополитици, међународним односима, теорији медија. Кроз дискусију, изнети су примери домета космоса, различити од копна или мора, па се отвара и цела једна нова парадигма очувања националне безбедности.

Кључне речи: *геополитика, космос, стратешки потенцијали космоса, национална безбедност.*

¹ Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, Београд, Србија
aleksandarst227@gmail.com

УВОД

Космос је простор попут копна или мора, а на трагу размишљања о томе да геополитичка карта света представља просторну материјализацију граница и опасности (Dodds, 2009: 46), било би штетно по безбедност државе ако се космос не би узимао као битан фактор озбиљних расправа. Због суштинског посматрања простора, потребно је окренути се геополитици, јер се само тако могу расветлити предности и претње које космос отвара.

Бременито поље дефиниција показатељ је комплексности геополитике, што исправно примећује и Саул Коен (Saul B. Cohen) када каже да је она производ свог времена, те даје неутрално виђење геополитике као алата за анализу односа између географских датости, могућности и политичких процеса (Cohen, 2015: 15-16). Тако посматрана, она не би могла да буде комплетна без узимања космоса као веома битног фактора у данашњим међудржавним односима, јер представља нову мултивекторску могућност за сваку државу.

Ипак, безгранично космичко пространство тренутно је, због различитих ограничења, немогуће сагледати целовито, тако да ће се овде космос посматрати искључиво са геополитичке вертикале копна и мора, са повременим освртима на поједине разлике и нове могућности које се увођењем космоса отварају. Додатно, истраживање се ослања на споразум потписан у УН, који космос предвиђа као слободну зону која не подлеже ниједној држави, већ само човечанству (United Nations, 2017).

Главна теза којом се рад води тиче се једнаке важности космоса, попут копна, мора или ваздуха, приликом геополитичког планирања и очувања безбедности, а у истраживању ће се изложити различити аспекти који, коначно, указују на динамику коју космос може донети у државно планирање. Поред мора и земље, космичком пространству се мора посветити једнака пажња, како би држава могла да очува своју позицију. У ту сврху, кроз рад ће се размотрити повезаност космоса са ојачавањем геополитичког положаја и анализираће се његов значај у модерним комуникацијама, геополитичким стратегијама, али и његови потенцијали у увећању капитала.

Садржина рада тиче се бољег схватања шта космос значи држави, а геополитика је кључ „јер тежи да одговори новим изазовима које са собом доноси, како глобални геополитички субјекти, тако и нова технолошка достигнућа конституишући за све нас тзв. нову просторну и егзистенцијалну реалност” (Despotović i Glišin, 2024: 28).

Космос је *Terra nullius*² 21. века, и као такав завређује посебну пажњу, док се у неким поређењима може узети и као граница овог доба (Dženkins, 2002: 140). Како би се што адекватније пружио осврт на значај космоса за државу и њену безбедност, користи се вишедисциплинарни теоријски оквир, али методологија остаје иманентна геополитичким истраживањима ако се зна да „геополитика омогућава комбиновани приступ према различитим предметима истраживања” (Despotović i Glišin, 2024: 27). У актуелном тренутку, није претенциозно рећи да само геополитика може пружити увид у то како се кроз космос може осигурати безбедност државе.

ГЕОСТРАТЕШКИ ПОТЕНЦИЈАЛИ КОСМОСА

Географске датости нису једносмерна улица, па нема потребе геополитику посматрати детерминистички. Њоме се указује на могућности које простор пружа политичарима и креаторима политике (Gray & Sloan, 2013: 2). Овакви ставови се поклапају са посматрањем геополитике као оруђа за анализу постојећег стања и предвиђања будућности, али и као „...студиј стварних политичких процеса” (Dalby, Ó Thauthail & Routledge, 2007: 38). Како би се конкретније приказале геостратешке могућности космоса, потребно је нагласити полазиште геополитике, за коју се од самог њеног настанка нераскидиво везује простор (Kjelen, 1923: 33-35).

Она истиче значај простора као чиниоца за одржавање и ширење политичких заједница (биолошка и територијална компонента простора) и посебно наглашава значај тзв. природно-географских и друштвено-политичких фактора који у садејству са политичким факторима учествују у дефинисању геополитике као облика реалног политичког понашања држава у конкретном просторном окружењу. (Despotović i Glišin, 2024: 26)

Космос је баш то, ново природно-географско окружење које утиче на друштвено-политичку збиљу. Геополитика је у јединственом положају да одговори на питање шта он значи или може значити државама. У том смислу, Ана Јевтовић пише да „геополитика у средишту има став да су политика и безбедност просторно мотивисани и оријентисани” (Jevtović, 2023).

Национални интерес то показује најбоље због уске повезаности са циљевима постојања државе, који се огледају кроз осигурање њене безбед-

² Латински израз који значи „ничија земља”. У међународном праву, означава територију која не припада ниједној држави.

ности и богатства (Jervis, 2018: 23). Космос утиче на оба ова елемента, зато и прожима домен националног интереса, па је разумљиво америчко поновно осамостаљење Космичких снага од пре неколико година.

Национални интерес конкретније дефинишу Блантон (Shannon L. Blanton) и Кегли (Charles W. Kegley) када бележе да се он изражава кроз циљеве чијим би остваривањем држава стекла одређене користи, себично не водећи рачуна о потребама других држава (Blanton & Kegley, 2017: 24). Са друге стране, како наводи Драган Р. Симић, постоје и критичари оваквог схватања термина националног интереса, мада ни они „... не одричу јој вредност бар као средству политичке акције у односима држава” (Simić, 2002: 33). Национални интерес и геополитика имају тако заједнички именитељ као средство политичке акције, али и политичке анализе, што се налази у редовима Андреје Милетића, који наводи да колико год је геополитика оспоравана, географски фактори не могу бити испуштени приликом одређивања националног интереса државе (Miletić, 1978: 196), што недвосмислено указује да је просторна компонента у пресеку ова два концепта. Самим тим је јасно да ће космос променити национални интерес држава, а приступајући му са позиције геополитике, могуће је адекватно спремити се за будућа кретања.

Кључна важност простора огледа се у обезбеђивању територије, док ће са друге стране освајање новог простора представљати шансу за увећање богатства државе (Smit, 1970: 809), па се може тврдити да је национални интерес основни покретач геополитичког планирања. У таквом стању ствари, космос јесте фактор који се мора узети у обзир.

На основу размишљања Андреје Милетића о геополитици, може се додати да она пружа посебан увид у међународне односе, посматрајући поредак кроз однос снага (Miletić, 1993: 342). Геополитика осликава космичку моћ држава у таквом систему, али и геополитичким планирањем може се довести до промене постојећег стања на дуже стазе. Проширење у космосу са собом повлачи, осим редефинисања циљева националног интереса, промене у стратешком и геостратешком планирању. Није ту реч само о Сједињеним Државама, које су до сада предњачиле у искоришћавању космоса, поред Русије, већ се и Кина последњих година укључује све снажније, а и Србија је потписала Меморандум о сарадњи са Кином у погледу космичких истраживања.

Стратегија се најопштије може одредити као планирање (Clausewitz, 2007: 133), док се универзална дефиниција може наћи у Молткеовом (Helmuth von Moltke) размишљању да је то: „Практично прилагођавање средстава, којима располаже војсковођа, за постизање намераваног циља” (Hart, 1937: 101). Изостављањем уметнуте реченице добија се основ најопштијег виђења стратегије као планирања и прилагођавања средстава да би се оства-

рио жељени циљ. Њени елементи су морални, физички, математички, статистички и географски (Clausewitz, 2007: 140). Географски елемент ту је каријатида геополитичког планирања, примене стратегије у геополитици. У таквој врсти планирања, космос се поставља као незанемариви чинилац. Редовима генерала Бранка Крге могуће је продубити овај став:

Нема сумње да су актуелне геополитичке основе веома битне за садржај, карактер и приоритете стратегије националне безбедности. Уосталом, готово све стратегије националне безбедности страних земаља почињу анализом безбедносног окружења, односно геополитичког положаја поједине државе. У том смислу посебно је важно да се правилно анализирају и дефинишу: прво, кретања на глобалном плану; друго, геополитички процеси у окружењу који утичу на изазове, ризике и претње безбедности земље; и треће, карактеристике геополитичког кода земље. (Krga, 2017: 54)

Геополитички тренутак, у којем космос излази у први план заједно са растом утицаја појединих бизнисмена, са пословањем у доброј мери оријентисаним ка космосу, за креирање политике у новој администрацији Доналда Трампа (Donald Trump), потпуно је релевантан. Просторни осврт је нужност за било какве озбиљне прорачуне у спољној и безбедносној политици: „Проучавање копнене, поморске и ваздушне геополитике неопходно је са становишта разумевања процеса развоја глобалних политичких и војних стратегија, као и, у оквиру тих стратегија, разумевања значаја турског географског положаја” (Davutoglu, 2014: 116). Овај став је потребно допунити космосом, како би слика света била комплетна, а саму важност проширења примећује Миломир Степић када каже: „...будући да се просторним проширењем добија не само већи „животни простор”, него и боља геополитичка позиција, нови природни ресурси, привредни капацитети, саобраћајни коридори и човорови” (Stepić, 2016: 69). Налази које Миломир Степић даје у свом свеисцрпном истраживању апсолутно представљају конвергентне тачке узроковане космосом. Са више сателита у космосу, геополитичка позиција у укупном, али и у појединачном смислу, ојачава статус неке државе. Даља истраживања Марса, неке друге планете или Месеца, приуштиће ресурсна богатства која ће имати примену у унапређењу технологије и наставку општег надметања. Ширење привредних капацитета, штавише, није морало да чека на нове ресурсе око којих ће се сконцентрисати. Већ са лансирањем Спутњика 1957. године, дошло је до значајног развоја индустрије сателита, без којих су модерне комуникације тешко замисливе. Успостављање правих саобраћајних коридора остаје нешто до чега ће доћи у деценијама које следе.

Геостратешки потенцијали космоса се огледају у чињеници да је објектима, попут Међународне свемирске станице, у космосу могуће постојање. На тај начин простор се може посматрати и кроз одржавање станице као „сталног положаја” који доприноси даљим истраживањима космоса, недвосмислено погодујући државама оснивачима станице. На почетку сукоба у Украјини, Илон Маск (Elon Musk) је лансирао сателите како би олакшао комуникацију Украјинцима. Такви сателити постаће легитимна војна мета, чијим рушењем би се стратегија противника знатно уназдила, а са неких будућих станица ће се вршити напади.

Најзначајније предности космоса се огледају у прилици за искоришћавање пространства, могућности контроле, као и могућности за остваривање безбедносних, економских и политичких циљева држава (Jussell, 1998: 38). Испитивањем оваквих навода произилази да је космос неопходан како би држава обезбедила постулате свог постојања. Све побројано указује на геополитичке и геостратешке могућности које космос отвара у складу са виђењем геополитике као средства за креирање политике са пажњом усмереном ка терену који битно може утицати на њено спровођење (Guiora, 2014: 8).

КОСМОС ИЗМЕЂУ СУРОГАТА И ПРОДУЖЕТКА ЗЕМАЉСКОГ СУКОБА

Тежња ка моћи је амбивалентна. Чињенично стање је такво да не постоји само једна, већ је пре реч о великом броју држава које у складу са својим капацитетима стреме ка остваривању регионалне или глобалне доминације. Међуоднос у тој борби за моћ немогуће је разумети без концепта равнотеже снага (Simić, 2009: 126). Значај овог термина проналази се у чињеници да су разлике у моћи и могуће промене постојеће равнотеже снага главни узроци међународног ривалства (Kurchan, 2010: 185). Ипак, за овај рад ће бити најпримеренија формулација Ернста Хаса (Ernst B. Haas) који, у једном делу свог истраживања, истиче виђење равнотеже снага као статичног и динамичног концепта (Haas, 1953). Посматрајући космос као нови простор огромних могућности за увећање моћи државе, јасно је да он представља битан фактор у очувању равнотеже снага која постоји у свету, па ће, у складу са посматрањем статичног и динамичног вида, бити неопходно обраћање посебне пажње како би се очувао постојећи суживот између држава на Земљи. Назире се и то да о космосу може бити речи као о новом извору моћи држава. Базирајући своје сателите у космичком простору, државе попут САД, Русије, Кине, Индије и Француске стичу велику пред-

ност у комуникационом надметању са државама које нису присутне у тој сфери. Притом, иако не постоји једнакост по броју лансираних сателита, један је прилично довољан да се уђе у поље друге државе, па тако космичка моћ може имати директан одраз на равнотежу снага. Само геополитика у том смислу може да пружи потпун увид у схватање космичке моћи.

Због тежњи државе да увећа моћ долази до дељења света на интересне зоне, што угрожава равнотежу снага коју поједини аутори виде као кључ међдржавног мира (Van der Wusten, 2005). Са тиме се не слаже Џозеф Нај (Joseph S. Nye) када пише: „С друге стране, неравномерна моћ често је водила миру и стабилности јер је било мало смисла објављивати рат доминантној држави” (Нај, 2004: 37). Овако размишља и Кенет Волц (Kenneth Waltz):

Моћ јаких држава може одвратити слабе државе од тога да захтевају своја права, не зато што слабији препознају то да јачи владају правично, већ зато што сматрају да није разумно замерити им се. Обрнуто, слабији могу имати доста велику слободу делања ако својим способностима не угрожавају јаче, те они не маре за њихове акције или за маргинална повећања њихових способности. (Volc, 2008: 125)

Мада се равнотежа и неравнотежа снага могу чинити као дијаметралне супротности, обе садрже одређену врсту устројства, где ће у првом случају постојати равномерно расподељена моћ између држава и на тај начин неће бити могуће да се међусобно угрозе, док други предвиђа постојање једне (Snidal, 1985) или неколико држава које ће то устројство држати под контролом (Volc, 1998: 135). Али шта се дешава кад више моћних држава имају различите геополитичке интересе око истог простора? У таквим ситуацијама је сукоб неизбежан.

Божидар Форца примећује да се „појам рата „измешта” с чисто војног аспекта, свакако не заборављајући да је оружана борба његов кључни садржај, али се уважавају све друге сфере људске делатности у којима долази до сукоба (Forca, 2020). Ако се рат узме као последње средство за очување безбедности и интереса, заједно са изласком рата из традиционалног војног оквира, онда је врло логично да се о космосу говори у контексту очувања безбедности, што свакако одговара могућностима за продужетак или измештање сукоба. Иако космичког оружја још нема, адмирал Бранко Мамула налази да такво стање ствари неће опстати: „Специфични интереси војноиндустријског комплекса највише утјечу на све бржу трку у наоружавању, која се већ проширује и на космос” (Mamula, 2018: 8).

Узевшу све у обзир, геокосмички приступ отвара шансу решавању постојећих сукоба на Земљи, јер нуди нови простор који може да послужи

као бојиште оних који теже светској доминацији. Такво премештање ће бити изводљиво јер космос стимулише технологију, економију, али и обезбеђује престиж, што утиче на статус држава у међународном систему (Seedhouse, 2010). Ако би до тога дошло, стање мира на Земљи не би значило и мир у целокупном поретку, јер би онда космос као простор трпео за рачун Земље. Космичка моћ би се тако одражавала и директно у космосу.

ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИ АСПЕКТ КОСМОСА

Интеракције између људи су данас много сложеније него у прошлости, а Ђуро Шушњић примећује да државе поседују одређене алате, али и реални интерес за контролу комуникацијских односа између становништва:

Групи на власти, између осталих средстава владања, стоје на располагању средства мас медија преко којих она систематски одашиље у масу симболе (идеје) које је она одабрала, које је она организовала, које она усмерава и чије последице она контролише. У исто време она цензурише све симболе који спречавају да се њена воља претвори у истину (и тако мас медија, која су иначе створена ради успостављања комуникације, претвара у средства за неосетно наметање свога политичког јарма и укидање истинске комуникације). Она је заштитник (своје) истине. Од сада нека свако пази шта говори, јер влада пази на све који говоре. (Šušnjić, 2011: 177)

Неки аутори зато говоре о „геополитици 2.0” као метаморфози класичне дисциплине под утицајем дигитализације, која значајну пажњу посвећује људима и њиховој међусобној комуникацији (Laruelle, 2016). Такву геополитику космичка моћ усмерава много више него копнена или поморска моћ. Развој технологије која утиче на комуникације, али и могућност пресрећања информација, као и манипулисања њима, доводи до тога да ће космичка компонента у геополитици бити одређена комуникацијом. Свакако, не треба заборавити да космос још увек остаје зависан од геополитичке вертикале.

То ће значити да оне земље са снажнијим темељем у космосу имају значајнији комуникацијски утицај, фактички сведочећи о сопственој космичкој моћи. Трка будућности која тек предстоји биће делом и трка за увећање космичке моћи, ако се као тачни узму наводи да ће државе тежити победи у космичком надметању (Kissinger, Mundie & Schmidt, 2024: 92-93).

Већ постоје примери ограничавања сајбер комуникације, како би се спречило ширење унутрашњег незадовољства или спољашњег утицаја. Неко

је мање, а неко више заинтересован за то: „Политика Стејт департмента с Хилари Клинтон на челу подржавала је финансирање инструмената које би активисти под ауторитарним режимима могли да употребе у борби против цензуре и надзора” (Vajdiĵanatan, 2018: 147). Хаковањем сателита или увидом у информације које протичу кроз њега, доћи ће се до лакшег остварења овог циља, па не чуди зашто суперсиле пуно пажње посвећују безбедности у том сектору. Поред поменуте космичке јединице у Америци, исте имају и Русија и Кина.

Разумљива је заинтересованост државе да користи одређене инструменте како би променила перцепцију људи, или како би, липмановски речено, произвела сагласност за будуће акције (Lippmann, 1998: 248). То схвата и Весли Кларк (Wesley K. Clark) када, пишући о рату на Косову, бележи да су новинари, медији и њихове карактеристике били важан део стратешког окружења са којим се морало суочити, али и додаје констатацију да војни команданти морају да воде рачуна о новим медијима приликом вођења рата (Clark, 2001: 441). Наравно, у свему томе истина не одлази даље од маргина, уколико би могла да утиче на „стратешко окружење”.

Комуникација се позиционирала као кључно питање око чије контроле се надмећу државе на међународној сцени. Зоран Јевтовић то види када наводи да су током агресије изнад неба Србије кружила два најмоћнија информацијска оружја (Јевтовић, 2000: 122). Комуникација се зато не сме посматрати одвојено од геополитике космоса. Улогу коју су некада имали *Авакс* и *Ј-старс*, могу и преузимају сателити. Позната је прожетост свакодневног живота ГПС навигацијом, па би у потенцијалном сукобу такви сателити били први на удару, како би се противничка војска онеспособила за даља тактичка деловања. Космичка моћ не само да почива на комуникацијама, већ сам космос мења начин размене информација, а тиме и постулате безбедности који се тичу информацијског ратовања.

Технолошка револуција у овој области је свакодневна, те не треба да чуди што се као носиоци комуникација све чешће јављају сателити. Један од првих примера споја комуникације и космоса, али и ширења утицаја, било је удруживање исламских земаља како би се лансирао заједнички сателит *Араб-сат*, који је омогућио преношење радио и телевизијских емисија посвећених исламу, чиме би се очувала исламска заједница широм света (Radojković i Stojković, 2009: 147-148). Данашња космичка условљеност комуникација, због тога што су комуникациони канали и информације прва мета у сваком сукобу, чини космос легитимним геополитичким бојиштем. Како наводе Љубиша Деспотовић и Зоран Јевтовић: „У добу дигитализације, конвергентних технологија и друштвених мрежа, комуникациона моћ постаје услов постојања државе, што значи да без сопственог комуникационог простора нема

ни суверености” (Despotović i Jevtović, 2019: 270). Ако до сада није, контрола над сателитима ће постати веома важан део у геополитичком планирању због њихове улоге носиоца комуникација; још више ако се зна да су масовни медији „способни да кроз методички рад креирају неку врсту виртуелне стварности” (Panarin, 2019: 333). То потврђује и Раденко Шћекић, када каже да је контрола јавног мњења постала предмет институционалног ангажовања стручњака различитих профила (Šćekić, 2021: 167).

Геополитичко реструктурирање приступа космосу биће обавезан задатак за све државе које буду желеле да задрже постојеће уређење и одбране се од инвазије меке моћи других држава. То се наслућује из следећих редова:

За мање од једне генерације, најуспешније мрежне платформе су успеле да окупе корисничке базе веће од популације већина држава, па чак и континената. Међутим, велике популације корисника окупљене на популарним мрежним платформама имају дифузније границе од граница политичке географије, а паралелно с тим, они који управљају мрежним платформама поседују интересе који се могу разликовати од интереса једне државе. (Kisindžer, Šmit i Hatenloker, 2022: 59)

Отуд је очигледно колико ће се трка за космичком моћи усложнити у годинама које долазе, јер осим класичних играча оличених у државама, укључују се и велике светске компаније, чија ће се позиција истаћи зато што ће постати један од генератора космичке моћи.

ТЕХНОЛОШКО-ВОЈНИ АСПЕКТ КОСМОСА

Ма о ком простору било речи, сваки је са собом донео одређени технолошки развојни потенцијал. Тако се развија и нова космичка индустрија, чији потенцијали су тренутно објективно несагледиви због неиспитаности самог космоса. Класична геополитичка дихотомија остаје непотпуна у сагледавању будућих кретања у технолошком и војном развоју. Премда за сада делује стидљиво, успостављање снага које ће деловати у космосу требаће своју опрему за рад, а тако нешто ће отворити нове индустријске гране. Штавише, да се СССР није урушио, можда се космичка трка не би угасила, већ би данас космичко оружје било нормалност.

Два најбогатија човека на свету, Илон Маск и Џеф Безос (Jeff Bezos), предњаче у развијању космичке технологије. Потребно је разликовати употребу космичке технологије у војне и цивилне сврхе, мада производња и једне и друге врсте неупитно позитивно утиче на стварање богатства код

државе. Иако се може чинити да Сједињене Државе баштине тај „цивилни” развој, компаније и Маска и Безоса финансиране су огромним свотама од стране Пентагона за своја истраживања. Илустративна је чињеница да само Маскова компанија Спејс Икс (*SpaceX*) вреди 210 милијарди долара, док је Кина у свом комерцијализованом делу космичке индустрије остварила значајан пораст, и она сада вреди око 320 милијарди; Русија остаје да каска за њима због тога што још увек не отвара своју космичку индустрију за другачије подстицаје осим државних, који иду преко *Роскосмоса*.

Геокосмичка перспектива омогућава државама да, развијајући своје технолошке потенцијале, испуне склоност ка ширењу, тако што ће заузимати слободна пространства у космосу. Индиректно ће на развој држава утицати и открића потенцијалних рудних ресурса, који ће захтевати првенствено технолошки развој у процесима експлоатације и прераде (Piroćanac, 2010: 247). Државе данас предњаче у истраживању космоса и генерално су главни покровитељи, али постоји опасност да ће се огромне мултинационалне компаније, које већ сада имају обрт средстава већи од БДП-а многих држава, осамосталити у истраживањима и развоју технологије, уколико државе не интервенишу.

Степен развијености космичке индустрије и приступ технологијама везаним за космос у великој мери одређује космичку моћ држава, која се опет последично сумира у ширу целину геополитичке моћи. То је јасно из писања Зорана Петровића Пироћанца, који каже: „Космичка средства постају у све већој мери истинска моћ нација. Она су главни метод скупљања, трансмисије и дистрибуције информације” (Piroćanac, 2004: 275-276). Извесно је да ће се у будућности развијати и офанзивно и дефанзивно наоружање, а свет ће из страха од „нуклеарне зиме” врло вероватно прећи у страх од „космичке ноћи”. Зато је неопходно размотрити овај аспект космоса, јер према појединим ауторима, тек када наоружање престаје да зависи од земаљског терена, долази до комплетирања простора, а тиме и геополитике (Dugin, 2004: 105). Дакле, да би држава употпунила своју геополитичку моћ, она мора да ојача и сегмент космичке моћи, јер без тога цела једначина ће дати мањи збир ако почива само на копну и мору.

Рат у космосу може значајно утицати на финансијско стање држава произвођача космичког оружја. Такође, измештање рата у космос би могло да допринесе опадању оружаних сукоба на Земљи, јер би, финансијски гледано, ратови у космосу били далеко подстицајнији за економију државе (Thies & Bau, 2020). У таквој ситуацији све геополитичке димензије се преплићу, док космос има аутономију. Излазак из Земљине орбите више не подразумева било какву зависност од мора или копна, или пак ваздуха. Космички позиционирано оружје би се, онда, могло користити само за ра-

тове у том делу космоса, евентуално, футуристички гледано, за гађање позиција на Земљи или некој другој планети.

Космички рат је комплексан феномен чији ће развој у будућности бити све важнији. За сада, најбитније је истаћи да се космос са Земље посматра као „проточни бојлер” огромног дела комуникација. Пошто комуникације заобилазе границе, заштита безбедности и државних интереса ће бити везана за заштиту технологије у космосу, а како Драган Симић каже: „Геополитички, у овом случају и геоекономски, интереси се најбоље штите непосредним војним присуством” (Simić, 1999: 366), па је јасно да ће геокосмичко посматрање технологије и рата у будућности бити од изузетне важности. Не треба да изненади ако се нека држава одлучи да пошаље припаднике космичких снага да чувају стратешки важан сателит. Оне земље које буду обезбедиле напредну технологију за производњу космичког оружја биће у предности приликом космичких истраживања, а финансијски моменат ће се одразити на њихову геополитичку моћ.

Можда тренутно неухватљива за прецизно мерење, неспорно је да космичка индустрија ствара огромна финансијска средства (Dolman, 2002: 31). Било коришћена у војне или цивилне сврхе, технологија јесте једна од кључних одлика геополитике космоса, а актуелност оваквих навода се може пронаћи у размишљањима Хенрија Кисинџера (Henry Kissinger): „Наука и технологија су владајуће концепције нашег доба” (Kisindžer, 2020: 363). Јасно је да то не одређује космос као искључиву и доминантну димензију геополитике, али је истиче у први план као вид који ће се значајно развијати и стицати утицај у будућности, јер он суштински представља продужетак класичне моћи.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Разматрајући различите видове повезаности космоса и безбедности, недвосмислено је доказана теза истраживања која се тиче важности космоса у очувању безбедности државе и битности осврта на то пространство приликом стратешког планирања. Због све веће међузависности Земље и космоса у погледу развоја технологије, комуникација, генерисања капитала, технолошких иновација, више неће бити могуће одлагати или обуставити космичку трку, као што се то десило крајем Хладног рата.

Огроман приватни капитал који тренутно тежи умножавању у космичкој индустрији, повезан је и са војном и са цивилном сфером, али недвосмислено је да због своје неистражености, космос још увек остаје неодвојив од Земље и земаљског устројства геополитике. Највише због тога што још увек

није колонизован, а за тако нешто ће бити потребно сачекати неки будући тренутак. Из тог разлога, рад остаје прилично ограничен на посматрање космоса у оквирима класичне политике, без могућности да се траже неке дубље аналогije које би, потенцијално, указале на историјске блискости са неким другим просторним отварањима на светској шаховској плочи геополитике.

Геостратешке могућности које космос отвара истовремено су шанса и претња, уколико се на њих не реагује правовремено. Национална безбедност полако почиње да се бави космосом, а ако се он посматра као простор, сигурно је да је следећа степеница у развијању националног интереса држава.

Природа држава остаје непромењена, па тако, узимајући налаз који каже да рат излази ван граница класично војног, можемо рећи да ће космички сукоб постати поновљена реалност, само другачијег интензитета и обима у односу на онај хладноратовски. Битно је истаћи да ће и у ближој будућности само геополитика нудити адекватне алате за посматрање онога што космос представља или може представљати државама.

Сателити, без којих су модерне комуникације незамисливе, још увек су окосница информационо-комуникационог космичког вида геополитике. Њихова улога у будућности се може само увећавати, али ће њихов циљ остати исти као и до сада – прикупљање информација у најширем смислу. Људска свакодневица, једнако томе, изложена је свакодневним задирањима у приватност у најразличитијим облицима. Исто тако, државе остају мете различитих шпијунских активности које се не могу једноставно онеспособити због своје космичке базираности, па је безбедносна функција државе пред новим изазовима.

Свако ново пробијање граница доносило је унапређивање технологије, па не чуди што космос почиње да генерише импозантне своте новца. Рачунајући геополитички значај космоса, врло је јасно да пред војном технологијом предстоји велики искорак. Све побројано, заједно указује на јединствен закључак, а то је да оне државе које имају у плану да опстану, морају да почну да се укрцавају на космички брод који се већ креће. У супротном, остаће онемогућене да одговоре на безбедносне и егзистенцијалне изазове који ће постати још већи, јер осим космичког унапређења досадашњих, космос ће са даљим развојем донети и нове изазове несагледиве за класично поимање безбедности. Ипак, због доказане агилности, геополитика ће увек остати прибежиште у коме је могуће потражити одговор.

Aleksandar Z. Stanković¹

OBSERVING THE COSMOS FROM A VERTICAL GEOPOLITICAL PERSPECTIVE

Abstract

The influence of the outer space on the Earth has been significantly increasing in recent years. As a vast expanse, it holds the same importance for states as land and sea, and as such it must be given equal attention. The aim of the research is to point out certain characteristics of the outer space that states must consider in order to preserve their security. The assumption that the cosmos is already equally important to great powers in political planning serves as the fundamental starting point, with the cosmos being viewed from the Earth, i.e. from a vertical geopolitical perspective. The paper uses the principal scientific methods of induction, deduction, abstraction, and others to expose concepts with a theoretical foundation in geopolitics, international relations, and media theory. Through the discussion, examples of the reach of cosmos, different from land or sea, are presented, opening up an entirely new paradigm for preserving national security.

Keywords: geopolitics, cosmos, strategic potential of cosmos, national security.

¹ Faculty of Political Science, University of Belgrade, Belgrade, Serbia
aleksandarst227@gmail.com

INTRODUCTION

Cosmos is a space like land or sea, and following the idea that the geopolitical map of the world represents a spatial materialization of borders and dangers (Dodds, 2009: 46), it would be detrimental to the security of the state if cosmos were not taken as an important factor in serious discussions. For the sake of a substantive observation of cosmos, it is necessary to turn to geopolitics, because only in this way can the advantages and threats that cosmos opens up be clarified.

The fertile field of definitions is an indicator of the complexity of geopolitics, which is also correctly noted by Saul B. Cohen when he says that it is a product of its time, and provides a neutral view of geopolitics as a tool for analyzing the relationships between geographical data, opportunities and political processes (Cohen, 2015: 15-16). Viewed in this way, it could not be complete without considering cosmos as a very important factor in today's interstate relations, because it represents a new multivector opportunity for every state.

However, the boundless cosmic expanse is currently, due to various limitations, impossible to view in its entirety, so here the cosmos will be viewed exclusively from the geopolitical vertical of land and sea, with occasional references to certain differences and new opportunities that the introduction of cosmos opens up. Additionally, the research relies on an agreement signed at the UN, which envisages cosmos as a free zone that is not subject to any state, but only to humanity (United Nations, 2017).

The fundamental thesis of the paper concerns the equal importance of cosmos, like land, sea or air, in geopolitical planning and maintaining security, and the research will present various aspects that, ultimately, indicate the dynamics that outer space can bring to state planning. In addition to the sea and land, cosmos must be given equal attention in order for a state to be able to maintain its position. To this end, the paper will consider the connection of cosmos with the strengthening of geopolitical position and will analyze its importance in modern communications, geopolitical strategies, but also its potential in increasing capital.

The content of the paper concerns a better understanding of what cosmos means to the state, while geopolitics is the key “because it strives to respond to the new challenges brought by both global geopolitical entities and new technological achievements, constituting for all of us a so-called new spatial and existential reality” (Despotović and Glišin, 2024: 28).

Cosmos is the *Terra nullius*² of the 21st century, and as such it deserves special attention, while in some comparisons it can also be taken as the border of this era (Dženkins, 2002: 140). In order to provide a more adequate overview of the importance of cosmos for the state and its security, a multidisciplinary theoretical framework is employed, while the methodology remains immanent to geopolitical research if it is known that “geopolitics allows for a combined approach to different subjects of research” (Despotović and Glišin, 2024: 27). At the current moment, it is not pretentious to say that only geopolitics can provide insight into how the security of a state can be ensured through cosmos.

GEOSTRATEGIC POTENTIALS OF COSMOS

Geographical data is not a one-way street, so there is no need to view geopolitics deterministically. It points to the opportunities that cosmos offers to politicians and policymakers (Gray & Sloan, 2013: 2). Such views coincide with the observation of geopolitics as a tool for analyzing the existing state and predicting the future, but also as “...the study of real political processes” (Dalby, Ó Thauthail & Routledge, 2007: 38). In order to more specifically present the geostrategic possibilities of the cosmos, it is necessary to emphasize the starting point of geopolitics, to which cosmos has been inextricably linked since its inception (Kjelen, 1923: 33-35).

It emphasizes the importance of space as a factor in the maintenance and expansion of political communities (biological and territorial components of space) and especially emphasizes the importance of the so-called natural-geographic and socio-political factors that, in conjunction with political factors, participate in defining geopolitics as a form of real political behavior of states in a specific spatial environment. (Despotović and Glišin, 2024: 26)

Cosmos is exactly that, a new natural-geographic environment that influences socio-political reality. Geopolitics is in a unique position to answer the question of what it means or can mean to states. In this sense, Ana Jevtović writes that “geopolitics at its core holds the view that politics and security are spatially motivated and oriented” (Jevtović, 2023).

National interest demonstrates this best due to its close connection with the goals of the state's existence, which are reflected in ensuring its security and wealth (Jervis, 2018: 23). Cosmos influences both of these elements, which is

² A Latin term meaning “no man's land”. In international law, it denotes a territory that does not belong to any state.

why it permeates the domain of national interest, so the American re-independence of the Space Force a few years ago is understandable.

National interest is more specifically defined by Shannon L. Blanton and Charles W. Kegley when they note that it is expressed through goals whose achievement would allow states to gain certain benefits, selfishly disregarding the needs of other states (Blanton & Kegley, 2017: 24). On the other hand, as Dragan R. Simić states, there are critics of this understanding of the term national interest, although they "... do not deny its value, at least as a means of political action in relations between states" (Simić, 2002: 33). National interest and geopolitics have such a common denominator as a means of political action, but also of political analysis, which is found in the lines of Andreja Miletić, who states that no matter how much geopolitics is contested, geographical factors cannot be omitted when determining the national interest of a state (Miletić, 1978: 196), which unequivocally indicates that the spatial component is at the intersection of these two concepts. It is therefore clear that cosmos will change the national interest of states, and by approaching it from the position of geopolitics, it is possible to adequately prepare for future movements.

The key importance of space is reflected in securing territory, while on the other hand, conquering new space will represent a chance to increase the wealth of the state (Smit, 1970: 809), so it can be argued that national interest is the main driver of geopolitical planning. In such a state of affairs, cosmos is a factor that must be taken into account.

Based on Andreja Miletić's thoughts on geopolitics, it can be added that it provides a special insight into international relations, observing the order through the balance of power (Miletić, 1993: 342). Geopolitics reflects the cosmic power of states in such a system, but geopolitical planning can also lead to a change in the existing state in the long term. Expansion into cosmos entails, in addition to redefining the goals of national interest, changes in strategic and geostrategic planning. This is not only about the United States, which has so far been at the forefront of cosmos exploitation, along with Russia, but China has also been getting more involved in recent years, and Serbia has also signed a Memorandum of Cooperation with China in terms of cosmos research.

Strategy can be defined most generally as planning (Clausewitz, 2007: 133), while a universal definition can be found in Moltke's (Helmuth von Moltke) thinking that it is: "The practical adjustment of the means at the disposal of the military leader to achieve the intended goal" (Hart, 1937: 101). Omitting the part of the sentence, we obtain the basis for the most general view of strategy as planning and adjusting the means to achieve the desired goal. Its elements are moral, physical, mathematical, statistical and geographical (Clausewitz, 2007: 140). The geograph-

ical element here is the caryatid of geopolitical planning, the application of strategy in geopolitics. In such a type of planning, the cosmos is positioned as a non-negligible factor. The lines of General Branko Krga can be used to deepen this view:

There is no doubt that the current geopolitical foundations are very important for the content, character and priorities of the national security strategy. After all, almost all national security strategies of foreign countries begin with an analysis of the security environment, that is, the geopolitical position of an individual state. In this sense, it is particularly important to properly analyze and define: first, global developments; second, geopolitical processes in the environment that affect the challenges, risks and threats to the country's security; and third, the characteristics of the country's geopolitical code. (Krga, 2017: 54)

The geopolitical moment, in which cosmos comes to the fore together with the growing influence of individual businessmen, with businesses largely oriented towards cosmos, is fully relevant for policymaking in the new administration of Donald Trump. A spatial perspective is a necessity for any serious calculations in foreign and security policy: "The study of geopolitics of land, sea and air is necessary from the point of view of understanding the process of development of global political and military strategies, as well as, within these strategies, understanding the significance of Turkey's geographical position" (Davutoglu, 2014: 116). This view needs to be supplemented with cosmos, in order to make the picture of the world complete, and the very importance of expansion is noted by Milomir Stepić when he says: "...since spatial expansion not only provides a larger "living space", but also a better geopolitical position, new natural resources, economic capacities, transport corridors and hubs" (Stepić, 2016: 69). The findings that Milomir Stepić provides in his exhaustive research absolutely represent convergent points caused by cosmos. With more satellites in cosmos, the geopolitical position in the overall, but also in the individual sense, strengthens the status of a state. Further exploration of Mars, Moon or another planet will provide resource wealth that will be used in improving technology and continuing general competition. Moreover, the expansion of economic capacities did not have to wait for new resources to concentrate on. Already with the launch of Sputnik In 1957, there was a significant development in the satellite industry, without which modern communications are difficult to imagine. The establishment of real transport corridors remains something that will happen in the decades to come.

The geostrategic potential of cosmos is reflected in the fact that objects, such as the International Space Station, can exist in space. In this way, space can also be viewed through the maintenance of the station as a "permanent position" that con-

tributes to further cosmos exploration, which is clearly beneficial to the states that founded the station. At the beginning of the conflict in Ukraine, Elon Musk launched satellites to facilitate communication with the Ukrainians. Such satellites will become a legitimate military target, the destruction of which would significantly set back the enemy's strategy, and attacks will be carried out from some future stations.

The most significant advantages of cosmos are reflected in the opportunity to exploit space, the possibility of control, as well as the possibility of achieving the security, economic and political goals of states (Jussell, 1998: 38). Examining such allegations, it follows that cosmos is necessary for the state to ensure the postulates of its existence. All of the above points to the geopolitical and geo-strategic opportunities that cosmos opens up in accordance with the view of geopolitics as a means of creating policy with attention focused on the terrain that can significantly influence its implementation (Guiora, 2014: 8).

COSMOS BETWEEN SURROGATES AND EXTENSION OF EARTHLY CONFLICT

The pursuit of power is ambivalent. The factual situation is such that there is not just one, but rather a large number of states that, in accordance with their capacities, strive to achieve regional or global dominance. The interrelationship in this struggle for power is impossible to understand without the concept of the balance of power (Simić, 2009: 126). The significance of this term lies in the fact that differences in power and possible changes in the existing balance of power are the main causes of international rivalry (Kupchan, 2010: 185). However, for this paper, the most relevant formulation will be that of Ernst B. Haas, who, in one part of his research, emphasizes the view of the balance of power as a static and dynamic concept (Haas, 1953). Considering cosmos as a new space with enormous possibilities for increasing the power of a state, it is clear that it represents an important factor in preserving the balance of power that exists in the world, and therefore, in accordance with the observation of the static and dynamic view, it will be necessary to pay special attention in order to preserve the existing coexistence between states on Earth. It is also apparent that cosmos can be considered a new source of state power. By basing their satellites in cosmos, states such as the USA, Russia, China, India and France gain a great advantage in the communication competition with states that are not present in that sphere. Moreover, although there is no equality in the number of satellites launched, one is quite enough to enter the field of another state, and thus space power can have a direct impact on the balance of power. Only geopolitics in this sense can provide a complete insight into the understanding of space power.

The state's drive to increase its power leads to the division of the world into zones of interest, which threatens the balance of power that some authors see as the key to interstate peace (Van der Wusten, 2005). Joseph S. Nye disagrees when he writes: "On the other hand, unequal power has often led to peace and stability because there was little point in declaring war on the dominant state" (Naj, 2004: 37). Kenneth Waltz also thinks this way:

The power of strong states can deter weak states from demanding their rights, not because the weaker ones recognize that the stronger ones rule justly, but because they consider it unreasonable to resent them. Conversely, the weaker ones can have quite a lot of freedom of action if their capabilities do not threaten the stronger ones, and they do not care about their actions or the marginal increases in their capabilities. (Volc, 2008: 125)

Although balance and imbalance of power may seem like diametric opposites, both involve a certain type of arrangement, where in the first case there will be an evenly distributed power between states and thus it will not be possible for them to threaten each other, while the second foresees the existence of one (Snidal, 1985) or several states that will keep this arrangement under control (Volc, 1998: 135). But what happens when several powerful states have different geopolitical interests around the same space? In such situations, conflict is inevitable.

Božidar Forca notes that "the concept of war is being "displaced" from a purely military aspect, certainly not forgetting that armed struggle is its key content, but all other spheres of human activity in which conflict occurs are taken into account" (Forca, 2020). If war is taken as the last means of preserving security and interests, together with the separation of war from the traditional military framework, then it is very logical to talk about cosmos in the context of preserving security, which certainly corresponds to the possibilities for prolonging or displacing conflict. Although there are no space weapons yet, Admiral Branko Mamula finds that such a state of affairs will not survive: "The specific interests of the military-industrial complex have the greatest influence on the increasingly rapid arms race, which is already expanding to cosmos" (Mamula, 2018: 8).

All things considered, the geocosmic approach opens up a chance to resolve existing conflicts on Earth, as it offers a new space that can serve as a battlefield for those who aspire to world domination. Such a relocation will be feasible because cosmos stimulates technology, economics, but also provides prestige, which affects the status of states in the international system (Seedhouse, 2010). If this were to happen, a state of peace on Earth would not mean peace in the overall order, because then the cosmos as a space would suffer at the expense of the Earth. Cosmic power would thus be reflected directly in the cosmos.

THE INFORMATION-COMMUNICATION ASPECT OF THE COSMOS

Interactions between people are much more complex today than in the past, and Đuro Šušnjić notes that states possess certain tools, but also a real interest in controlling communication relations between the population:

The groups in power, among other means of government, have at their disposal the means of mass media through which they systematically transmit to the masses the symbols (ideas) that they have chosen, that they have organized, that they direct, and whose consequences they control. At the same time, they censor all symbols that prevent their will from being transformed into truth (and thus they transform the mass media, which were otherwise created for the purpose of establishing communication, into means for the imperceptible imposition of their political yoke and the abolition of true communication). They are the protector of (their) truth. From now on, let everyone be careful what they say, because the government is watching everyone who speaks. (Šušnjić, 2011: 177)

Some authors therefore speak of “geopolitics 2.0” as a metamorphosis of the classical discipline under the influence of digitalization, which pays significant attention to people and their mutual communication (Laruelle, 2016). Such geopolitics is guided by space power much more than land or sea power. The development of technology that affects communications, but also the possibility of intercepting information, as well as manipulating it, leads to the fact that the space component in geopolitics will be determined by communication. Of course, we should not forget that cosmos still remains dependent on the geopolitical vertical.

This will mean that those countries with a stronger foundation in cosmos have a more significant communication influence, effectively testifying to their own space power. The race for the future that is yet to come will be partly a race for increasing space power, if it is correct to assume that states will strive to win the space race (Kissinger, Mundie & Schmidt, 2024: 92-93).

There are already examples of limiting cyber communication in order to prevent the spread of internal discontent or external influence. Some are less interested, some are more: “The policy of the State Department under Hillary Clinton supported the funding of tools that activists under authoritarian regimes could use to fight censorship and surveillance” (Vajdijanatan, 2018: 147). Hacking satellites or gaining insight into the information flowing through them will make it easier to achieve this goal, so it is not surprising why superpowers pay a lot of attention to security in this sector. In addition to the aforementioned space unit in America, Russia and China also have them.

It is understandable that the state is interested in using certain instruments to change people's perceptions, or, in Lippmann's words, to produce consent for future actions (Lippmann, 1998: 248). Wesley K. Clark also understands this when, writing about the war in Kosovo, he notes that journalists, the media and their characteristics were an important part of the strategic environment that had to be faced, but he also adds the statement that military commanders must take into account new media when waging war (Clark, 2001: 441). Of course, in all this, the truth does not go beyond the margins, if it could affect the "strategic environment".

Communication has positioned itself as a key issue over whose control states compete on the international stage. Zoran Jevtović sees this when he states that during the aggression, the two most powerful information weapons circled above the sky of Serbia (Jevtović, 2000: 122). Communication must therefore not be viewed separately from the geopolitics of cosmos. The role that AWACS and J-STARS once played can and will be taken over by satellites. It is well known that everyday life is permeated by GPS navigation, so in a potential conflict such satellites would be the first to be hit, in order to disable the opposing army for further tactical actions. Space power not only rests on communications, but cosmos itself changes the way information is exchanged, and thus the security postulates regarding information warfare.

The technological revolution in this area is daily, so it should not be surprising that satellites are increasingly appearing as carriers of communication. One of the first examples of the connection between communication and cosmos, but also of the spread of influence, was the association of Islamic countries to launch a joint satellite Arabsat, which enabled the transmission of radio and television programs dedicated to Islam, thereby preserving the Islamic community throughout the world (Radojković and Stojković, 2009: 147-148). Today's cosmic conditioning of communications, because communication channels and information are the first target in every conflict, makes cosmos a legitimate geopolitical battlefield. As Ljubiša Despotović and Zoran Jevtović state: "In the age of digitalization, convergent technologies and social networks, communication power becomes a condition for the existence of a state, which means that without its own communication space there is no sovereignty" (Despotović and Jevtović, 2019: 270). If it has not been so far, control over satellites will become a very important part of geopolitical planning due to their role as carriers of communications; even more so if it is known that mass media are "capable of creating a kind of virtual reality through methodical work" (Panarin, 2019: 333). This is also confirmed by Radenko Šćekić, when he says that the control of public opinion has become the subject of institutional engagement of experts of various profiles (Šćekić, 2021: 167).

Geopolitical restructuring of access to cosmos will be a mandatory task for all states that want to maintain the existing order and defend themselves from the invasion of soft power by other states. This can be inferred from the following lines:

In less than a generation, the most successful online platforms have managed to gather user bases larger than the populations of most states and even continents. However, the large populations of users gathered on popular online platforms have more diffuse boundaries than the boundaries of political geography, and in parallel, those who manage online platforms have interests that may differ from the interests of a single state. (Kissinger, Schmidt and Hatenloker, 2022: 59)

It is therefore obvious how complicated the race for space power will be in the coming years, because in addition to the classic players embodied in states, large global companies are also involved, whose position will stand out because they will become one of the generators of space power.

THE TECHNOLOGICAL AND MILITARY ASPECTS OF COSMOS

No matter what space we are talking about, each one has brought with it a certain technological development potential. Thus, a new space industry is developing, the potential of which is currently objectively unfathomable due to the unexplored nature of cosmos itself. The classic geopolitical dichotomy remains incomplete in considering future trends in technological and military development. Although it seems slow for now, the establishment of forces that will operate in cosmos will need its own equipment for operation, and such a thing will open up new industrial branches. Moreover, if the USSR had not collapsed, perhaps the space race would not have ended; space weapons would have been the norm today.

The two richest men in the world, Elon Musk and Jeff Bezos, are at the forefront of developing space technology. It is necessary to distinguish between the use of space technology for military and civilian purposes, although the production of both types undoubtedly has a positive impact on the creation of wealth for the state. Although it may seem that the United States is nurturing the “civilian” development, both Musk and Bezos’ companies have been financed with huge sums by the Pentagon for their research. An illustrative fact is that Musk’s company SpaceX alone is worth \$210 billion, while China has achieved significant growth in its commercialized part of the space industry, and it is now worth about \$320 billion; Russia remains behind them because it has not yet opened its space industry to other incentives than state ones, which go through *Roscosmos*.

The geocosmic perspective allows states to fulfill their tendency to expand by developing their technological potentials, by occupying free spaces in cosmos. The development of states will also be indirectly influenced by the discovery of potential mineral resources, which will primarily require technological development in the processes of exploitation and processing (Piroćanac, 2010: 247). States are currently at the forefront of space exploration and are generally the main sponsors, but there is a danger that huge multinational companies, which already have a turnover greater than the GDP of many states, will become independent in research and technology development, unless states intervene.

The degree of development of the space industry and access to space-related technologies largely determines the space power of states, which in turn is subsequently summed up in a broader whole of geopolitical power. This is clear from the writings of Zoran Petrovic Piroćanac, who says: "Space assets are increasingly becoming the true power of nations. They are the main method of collecting, transmitting and distributing information" (Piroćanac, 2004: 275-276). It is certain that both offensive and defensive weapons will be developed in the future, and the world will most likely switch from fear of "nuclear winter" to fear of "cosmic night". That is why it is necessary to consider this aspect of the cosmos; according to some authors, only when weapons cease to depend on the terrestrial terrain does space, and thus geopolitics, become complete (Dugin, 2004: 105). Therefore, in order for a state to complete its geopolitical power, it must also strengthen the segment of space power, because without this the whole equation will give a smaller sum if it rests only on land and sea.

War in cosmos could significantly affect the financial situation of the countries that produce space weapons. Also, shifting war to cosmos could contribute to the decline of armed conflicts on Earth, because, financially speaking, wars in cosmos would be far more stimulating for the economy of the state (Thies & Bau, 2020). In such a situation, all geopolitical dimensions are intertwined, while cosmos has autonomy. Leaving Earth's orbit no longer implies any dependence on the sea or land, or even the air. Space-based weapons could then be used only for wars in that part of cosmos, possibly, futuristically speaking, for targeting positions on Earth or another planet.

Space war is a complex phenomenon whose development will be increasingly important in the future. For now, the most important thing to note is that cosmos is viewed from Earth as a "flowing boiler" for a huge part of communications. Since communications bypass borders, the protection of security and state interests will be linked to the protection of technology in cosmos, and as Dragan Simić says: "Geopolitical, and in this case geoeconomic, interests are best protected by direct military presence" (Simić, 1999: 366); it is clear that geocosmic observation of

technology and war will be of exceptional importance in the future. It should not be surprising if a country decides to send members of the space forces to guard a strategically important satellite. Those countries that provide advanced technology for the production of space weapons will have an advantage in space exploration, and the financial moment will be reflected in their geopolitical power.

Perhaps currently elusive for precise measurement, it is undeniable that the space industry generates enormous financial resources (Dolman, 2002: 31). Whether used for military or civilian purposes, technology is one of the key features of the geopolitics of cosmos, and the relevance of such statements can be found in the reflections of Henry Kissinger: "Science and technology are the ruling concepts of our age" (Kissinger, 2020: 363). Clearly, this does not determine cosmos as the exclusive and dominant dimension of geopolitics, but it highlights it as a form that will significantly develop and gain influence in the future, since it essentially represents an extension of classical power.

CONCLUDING REMARKS

Considering the various aspects of the connection between cosmos and security, the research thesis regarding the importance of cosmos in preserving the security of the state and the importance of considering the space in strategic planning has been unequivocally proven. Due to the increasing interdependence of the Earth and cosmos in terms of technological development, communications, capital generation, and technological innovation, it will no longer be possible to postpone or suspend the space race, as was the case at the end of the Cold War.

The enormous private capital that is currently striving to multiply in the space industry is connected to both the military and civilian spheres, but it is unequivocal that due to its unexplored nature, cosmos still remains inseparable from the Earth and the terrestrial structure of geopolitics. Mostly because it has not yet been colonized, and for that it will be necessary to wait for some future moment. For this reason, the paper remains quite limited to observing cosmos within the framework of classical politics, without the possibility of searching for some deeper analogies that would, potentially, indicate historical affinities with some other spatial openings on the world chessboard of geopolitics.

The geostrategic opportunities that cosmos opens up are simultaneously an opportunity and a threat, if they are not reacted to in a timely manner. National security is slowly starting to deal with cosmos, and if it is viewed as space, it is certain that it is the next step in the development of the national interest of states.

The nature of states remains unchanged, and so, taking the finding that war goes beyond the boundaries of the classical military aspect, we can say that cosmic conflict will become a repeated reality, only of a longer intensity and scope compared to the Cold War. It is important to emphasize that in the near future only geopolitics will offer adequate tools for observing what the cosmos represents or can represent for states.

Satellites, without which modern communications are unthinkable, are still the backbone of the information-communication cosmic form of geopolitics. Their role in the future can only increase, but their goal will remain the same as before – collecting information in the broadest sense. Human everyday life, equally, is exposed to daily invasions of privacy in the most diverse forms. Likewise, states remain targets of various espionage activities that cannot simply be disabled due to their space-based nature, so the security function of the state is faced with new challenges.

Each new breakthrough of borders has brought technological advancements, so it is not surprising that cosmos is starting to generate impressive sums of money. Considering the geopolitical importance of cosmos, it is very clear that military technology is about to make a major leap forward. All of this points to a single conclusion, which is that those states that plan to survive must start boarding the spaceship that is already moving. Otherwise, they will be unable to respond to security and existential challenges that will become even greater, because in addition to the advancement of the previous ones, cosmos will, with further development, bring new challenges that are inconceivable for the classical understanding of security. However, due to its proven agility, geopolitics will always remain a refuge in which it is possible to seek an answer.

REFERENCE LIST

Blanton, S. & Kegley, C. (2017). *World Politics – Trend and Transformation*. Boston: Cengage Learning.

Vajdiđanatan, S. (2018). *Antidruštvene mreže*. Beograd: Clio.

Van der Wusten, H. (2005). Violence, Development, and Political Order. In: C. Flint (eds.) *The Geography of War and Peace* (pp. 61-84). New York: Oxford University Press.

Volc, K. (2008). *Teorija međunarodnih odnosa*. Beograd: Centar za civilno-vojne odnose.

Vuković, N. (2007). *Logika imperije – Nikolas Spajkman i moderna američka geopolitika*. Beograd: Nacija pres.

Gray, C. & Sloan, G. (2013). *Geopolitics, Geography and Strategy*. New York: Routledge.

Guiora, A. (2014). *Modern Geopolitics and Security*. Boca Raton: CRC Press.

Davutoglu, A. (2016). *Strategijska dubina*. Beograd: Službeni glasnik.

Dalby, S., Ó Thauthail, G. & Routledge, P. (2007) *Uvod u geopolitiku*. Zagreb: Politička kultura.

Despotović, Lj. & Glišin, V. (2024). *Geopolitika i kriptopolitika*. Beograd: Catena mundi.

Despotović, Lj. & Jevtović, Z. (2019). *Geopolitika medija*. Sremski Karlovci: Kairos.

Dodds, K. (2009). *Geopolitika*. Sarajevo: Šahinpašić.

Dolman, E. (2002). *Astropolitik – Classical Geopolitics in the Space Age*. London: Frank Cass Publishers.

Dugin, A. (2004). *Osnovi geopolitike – Knjiga I*. Zrenjanin: Ekspres.

Jevtović, A. (2023). Bezbednosni i geopolitički aspekti depopulizacije u Srbiji. *Diplomatija i bezbednost*. 6 (2). 137-173.

Jevtović, Z. (2000). *Totalitarizam i masmediji*. Beograd: BIGZ.

Jervis, R. (2018). *Chaos in Liberal Order*. New York: Columbia University Press.

Jussel, J. *Space Power Theory a Rising Star*. Maxwell: Air Command and Staff College.

Kisindžer, H. (2020). *Svetski poredak*. Beograd: Klub plus.

Kisindžer, H, Šmit, E, Hatenloker, D. (2022). *Doba veštačke inteligencije i naša ljudska budućnost*. Beograd: Klub plus.

Kissinger, H, Mundie, C, Schmidt, E. (2024). *Genesis*. New York: Little, Brown and Company.

Kjelen, R. (1923). *Država kao životni oblik*. Beograd: I. Đ. Đurđevića.

Krga, B. (2017). *Strategija nacionalne bezbednosti u teoriji i praksi*. Beograd: Medija centar „Obrana”.

Kupchan, C. (2010). *How Enemies Become Friends*. Princeton: Princeton University Press.

Laruelle, M. (2016). Digital Geopolitics Encapsulated – Geidar Dzehmal between Islamism, Occult Facism, and Eurasianism. In: M. Suslov, M. Bassin (eds.) *Eurasian 2.0 – Russian Geopolitics in the Age of New Media* (pp. 84-99). Lanham: Lexington Books.

Lippmann, W. (1998). *Public Opinion*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Mamula, B. (2018). *Rat u novom stoleću*. Beograd: Club plus.

Miletić, A. (1993). Geopolitika. U: M. Matić, M. Podunavac (ur.) *Enciklopedija političke kulture* (341-345). Beograd: Savremena administracija.

Miletić, A. (1978). *Nacionalni interes u američkoj teoriji međunarodnih odnosa*. Beograd: Savremena administracija.

Naj, Dž. (2004). *Paradoks američke moći*. Beograd: BMG.

Panarin, N. I. (2019). *Hibridni rat*. Beograd: Udruženje Milutin Milanković.

Piroćanac Petrović, Z. (2010). *Geopolitika energije*. Beograd: Institut za političke studije.

Piroćanac Petrović, Z. (2004). *Mali pojmovnik geopolitike*. Beograd: Institut za političke studije.

Radojković, M, Stojković, B. (2009). *Informaciono-komunikacioni sistemi*. Beograd: Clio.

Seedhouse, E. (2010). *The New Space Race*. Chichester: Praxis Publishing.

Simić, D. (2002). *Nauka o bezbednosti – moderni pristupi bezbednosti*. Beograd: Službeni list SRJ.

Simić, D. (1999). *Poredak sveta*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Simić, D. (2009). *Svetska politika*. Beograd: Čigoja.

Smit, A. (1970). *Bogatstvo naroda*. Beograd: Kultura.

Snidal, D. (1985). The limits of hegemonic stability theory. *International Organization*. 39 (4). 579-614. doi:

Stepić, M. (2016). *Geopolitika – ideje, teorije, koncepcije*. Beograd: Institut za političke studije.

Theis, C, Bau, C. (2020). The Effect of War on Economic Growth. *Cato Journal*. 40 (1). 199-212. Available at

United Nations. (2017). *International space law*. New York: United Nations.

Forca, B. (2020). Rat u savremenim uslovima – nekom rat, nekom brat. *Diplomatija i bezbednost*. 2 (3). 121-145.

Haas, E. (1953). The Balance of Power: Prescription, Concept or Propaganda. *World Politics*. 5 (4). 442-477. doi: 10.2307/2009179

Hart, L. (1937). *Moderni rat*. Beograd: Geca Kon.

Clark, W. (2001). *Wagging Modern War*. New York: Public Affairs.

Clausewitz, C. (2007). *On War*. Oxford: Oxford University Press.

Cohen, S. (2015). *Geopolitics – The Geography of International Relations*. London: Rowman & Littlefield.

Dženkins, F. (2002). *Istorija Sjedinjenih Država*. Beograd: Filip Višnjić.

Šušnjić, Đ. (2011). *Ribari ljudskih duša*. Beograd: Čigoja štampa.

Šćekić, R. (2021). *Mediji i geopolitika*. Nikšić: Medijska kultura.

Waltz, K. (1998). *Čovek, država, rat*. Zagreb: Barbat.